

Тарасова Олена Володимирівна,
*кандидат психологічних наук, доцент,
керівник Центру забезпечення якості вищої освіти
Криворізького національного університету*

Тарасов Ігор Веніамінович,
*майстер виробничого навчання
Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗП(ПТ)О

Мотиваційні механізми представляють систему факторів, засобів, структур, відносин і зв'язків, які взаємодіють між собою. Для забезпечення ефективності навчання необхідно, щоб особливості побудови й організації навчально-виробничого процесу відповідали мотиваційній сфері здобувача освіти. Підвищення мотивації необхідне зокрема тому, що саме нею пояснюється інтенсивність у здійсненні обраної дії, активність у досягненні результату та мети діяльності.

Розвиток мотивації до навчання буде більш успішним за умов:

- відповідність навчального процесу тим цілям, які ставить перед собою здобувач;
- задоволення пізнавальних інтересів і потреб здобувачів освіти у навчальній діяльності;
- наявність новизни, дослідницьких і творчих елементів;
- актуалізація когнітивних, регуляційних, виконавчих функції мотивів;
- диференціація типів мотивації у різних формах навчання, врахування їх взаємодії;
- посилення дії спонукальних мотивів, самоствердження і самореалізації в умовах соціального запиту.

Розвиток навчальної мотивації пов'язано безпосередньо з особливостями організації навчального процесу. У психології виявлено досить багато умов, що підсилюють мотивацію до навчальної діяльності. Розглянемо деякі з них.

Спосіб розкриття навчального матеріалу. Вивчення навчального предмету повинно відбуватись через розкриття суті, що покладено в основу всіх окремих явищ. Зважаючи на цю сутність, здобувач вивчає окремі явища, навчальна діяльність набуває творчого характеру і тим самим викликає у нього інтерес до вивчення предмета.

Організація роботи малими групами. В. Ф. Моргун зазначив, що принцип підбору здобувачів освіти при комплектуванні малих груп має велике мотиваційне значення. Групи необхідно комплектувати таким чином, щоб в кожній групі були здобувачі з різним ставленням до навчального предмету та різною навчальною успішністю.

Співвідношення між мотивом і метою діяльності. У своєму дослідженні А. К. Маркова зазначає, що успішно можна формувати навчально-пізнавальну мотивацію, використовуючи співвідношення між мотивом і метою діяльності. Мета, поставлена викладачем, має стати метою здобувача освіти. Для перетворення мети в мотив-мету велике значення має усвідомлення учнем своїх успіхів у навчальній діяльності.

Проблемність навчання. На кожному з етапів заняття необхідно використовувати проблемні мотиваційні завдання. Якщо викладач робить це, то зазвичай мотивація здобувачів освіти досить високого рівня. Важливо зазначити, що за змістом вона є пізнавальною, тобто внутрішньою.

Формування мотивації до навчання передбачає роботу з мотивами, цілями, емоціями, навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти. Відповідно до цього, програма діяльності викладача в цьому напрямі повинна бути спрямована на актуалізацію та корекцію вже існуючих мотивів, стимуляцію нових мотивів і появу в них нових якісних характеристик. Цьому будуть сприяти такі фактори:

- позитивний емоційний настрій;

- вивчення мотиваційної сфери здобувачів освіти, її корекція;
- ситуація успіху;
- наявність свободи вибору;
- сформованість загально-навчальних умінь і навичок;
- диференціація, індивідуалізація, врахування індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти;
- використання на заняттях різноманітних прийомів і методів інноваційних технологій: метод проектів, дослідницько-пошукових, ТРВЗ та інші;
- організація ігрової діяльності та колективної діяльності на заняттях.

Використовуючи різноманітні методи та прийоми формування мотивації до навчання, викладачеві необхідно пам'ятати, що зовнішні умови здійснюють вплив на мотивацію навчання не безпосередньо, а тільки через стимулювання поведінки здобувача освіти, не забезпечуючи залучення його до навчальної діяльності та ефективного засвоєння навчального матеріалу. Тільки пізнавальна мотивація, пізнавальний інтерес до самого навчання забезпечують його ефективність. Змістовна, внутрішня мотивація тільки тоді може спонукати цілеспрямовану поведінку та увійти до структури діяльності, коли навчальний процес несе в собі елементи дослідження, пошуку форм і методів репрезентації матеріалів.

Окрім того, одним із шляхів підвищення навчальної мотивації є використання активних методів навчання. Метою застосування активних методів навчання є творче засвоєння навчального матеріалу, умінь, навичок.

В основу цих методів покладено діалогічне спілкування як між викладачем і здобувачами освіти, так і між самими здобувачами. А під час діалогу розвиваються комунікативні здібності, уміння розв'язувати проблеми колективно, і розвивається мова здобувачів. Активні методи навчання спрямовано на залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності, актуалізацію особистісного інтересу розв'язання пізнавальних завдань, можливість застосування здобувачами отриманих знань.

Отже, розвиткові позитивної мотивації навчання сприяють загальна атмосфера в закладі професійної та групі, відносини співпраці викладача та здобувача освіти, допомога викладача не через пряме втручання до виконання завдання, а через надання порад, які спрямовують здобувача освіти на правильне розв'язання, використання інформаційних технологій, залучення здобувача освіти до колективних форм організації різноманітних видів діяльності.

Список використаної літератури

1. Журавльова О. І. Сучасні проблеми мотивації педагогічної діяльності в процесі навчання у вищій школі *Національна бібліотека України імені Вернадського*. 2005. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_2/doc_pdf/jyravleva.pdf.
2. Лук'янова М. Психологія навчальної мотивації школярів *Освіта.ua*. 2008. URL: <http://osvita.ua/school/method/psychology/788/>.
3. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності. Київ: Вища школа, 2004. 335с.
4. Smulson M. The significance of problem-solving in the professional activity. *Psychological basis of professional problem-solving : collective monograph. Lviv-Torun : Liga-Pres*. 2019. № 1. P. 1–21.